Euskal Herriko Ahotsak

ahotsak.com

None Zumalde Zumalde ahizpak

Oñati, Gipuzkoa

Aurkibidea

Biografia

Araozgo Aizkorbe auzuneko Migelen Txiki baserriko sei alabetatik lauri egindako elkarrizketa, "Ingo xonau!" proiekturako, Oñatiko noka jasotzeko. Ezkerretik eskubira: Eugeni (1949), Nati (1946), Ana Mari (1944) eta Arantxa (1951). Guraso biak ere elkarrizketatuta daude: Joxepa Zumalde eta Paulo Zumalde.

Zintak

ONA-259

- **Proiektua**: Oñatiko noka: Ingo Xonau!
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Data**: 2019-02-18
- **Iraupena**: 59 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Lizeaga, Irati

ONA-260

- **Proiektua**: Oñatiko noka: Ingo Xonau!
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Data**: 2019-02-18
- **Iraupena**: 25 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Etxeberria, Idoia

Pasarteak

1. "Hika ez da ondo ikusita egon"

- **Erref**: ONA-259/003
- **Iraupena**: 0:02:18. **Hasi**: 00:02:25. **Bukatu**: 00:04:43
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:
Etxean jaso dute hika Zumalde ahizpek, baina amaren aldetik batez ere. Aitak tarteka egiten zien ahizpetako batzuei. Auzoan hika egin dute beti, lagunekin, eta euren artean ere bai.

2. Semeek hika, alabek zuka

- **Erref**: ONA-259/004
- **Iraupena**: 0:02:27. **Hasi**: 00:04:43. **Bukatu**: 00:07:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:
Euren seme-alabei dagokienez, ez diete inoiz hikarik egin. Hala ere, semeek euren artean hika egiten dute, alabek zuka egiten dute orokorrean. Arantxak ilobei hika egten die, beti ere, adin batetik aurrerakoei.

3. Hika egiteagatik burla

- **Erref**: ONA-259/006
- **Iraupena**: 0:02:37. **Hasi**: 00:07:20. **Bukatu**: 00:09:57

- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea
- Euskara » Euskararen egoera
- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:
Arantxak hasiera batean zuka egiten zien ilobei, baina gero, kontzienteki, hika egitea erabaki zuen, gaztetan asko sufritu baitzuen hika gaizki ikusita zegoenean. Baserritarrak eta kaletarrak nabarmentzen zituen hikak (eta euskarak).

4. Arrasaten dena erdaraz

- **Erref**: ONA-259/007
- **Iraupena**: 0:01:02. **Hasi**: 00:09:57. **Bukatu**: 00:10:59
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea
- Euskara » Euskararen egoera
- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debagoieneko lantegiak

Laburpena:
Ana Mari Arrasatera joan zen 1964. urtean, denek erdaraz hitz egiten zuten han. Lankide batek, ordea, euskaraz egiteko eskatu zion, hura ere euskalduna baitzen. Ondoren, 1970 bitartean, jende asko euskaldundu zen gau-eskolei esker.

5. Arrasaten euskaraz soilik baserritarrekin

- **Erref**: ONA-259/008
- **Iraupena**: 0:02:22. **Hasi**: 00:10:59. **Bukatu**: 00:13:21
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea
- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debagoieneko lantegiak
- Euskara » Tratamenduak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Goi mailako ikasketak
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:
Eugenik eta Natik Lanbide Heziketa Arrasaten egin zuten. Bertan baserritarrak ziren beste ikasleekin bakarrik egiten zuten euskaraz, gainontzean dena erdaraz. Oñatira itzuli zirenean, ordea, ikaskideak herrian ikustean euskaraz hitz egiten zuten haiekin. Ana Mari Fagorren lanean aritu zen, eta 70. hamarkadaren bueltan jende mordoa euskaldundu zen. Eugenik eta Natik ere euskara eskolak jaso zituzten, euskaraz idazten jakiteko, izan ere, haur eskolan dena erdaraz ikasi zuten. Joera zuten ezagunekin beti euskaraz eta hika egiteko.

6. Euskarak balorerik ez zuen, gutxitu egiten zen

- **Erref**: ONA-259/010
- **Iraupena**: 0:02:40. **Hasi**: 00:14:20. **Bukatu**: 00:17:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:
Auzoetatik kalera jaitsi, euskara alde batera utzi eta euren eguneroko bizitza gaztelaniaz egiten duen jendea ezagutzen dute Zumalde ahizpek. Oso ohikoa zen garai batean ingurune erdaldunetara joan eta euskara ahaztea, begi onez ikusten zen hori. Eskolan ere euskararen kontrako jarrera gogorra zen oso.

7. Apaizak Araotzera joateko ikasi zuen euskaraz

- **Erref**: ONA-259/012
- **Iraupena**: 0:01:42. **Hasi**: 00:17:58. **Bukatu**: 00:19:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea
- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Dotrina
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren jarrera

Laburpena:
Baserritarra eta Araozgoa izateak gainontzekoengandik bereizten zituen, urrutikoa izatearen modukoa zen. Konplexuak izaten zituzten sarritan horregatik. Eskolan ere oso giro falangistan ikasi zuten. Apaiza, ordea, euskaldunberria zen. Elizan eta eskolan dena buruz ikasten zuten, askotan, esandakoa ulertu gabe.

8. Gertukoekin hika

- **Erref**: ONA-259/014
- **Iraupena**: 0:01:05. **Hasi**: 00:22:06. **Bukatu**: 00:23:11
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:
Ahizpen artean beti hika egin dute, baita gertuko lehengusinekin ere. Garai batean lagun-lagun zituztenekin, ordea, beti ez dute modu berean egin. Hasieran hika, gero zuka, eta orain berriro hika berreskuratzen ari dira.

9. Zuka, finagoa?

- **Erref**: ONA-259/018
- **Iraupena**: 0:00:32. **Hasi**: 00:27:38. **Bukatu**: 00:28:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:
Badira zenbait familia Oñatin, gurasoek seme-alabei hika egin arren, hika alboratu eta zuka erabiltzen dutenak, zuka finagoa kategoriazkoa eta finagoa delakoan.

10. Hikaren galera: moda, konplexuak...

- **Erref**: ONA-259/020
- **Iraupena**: 0:01:35. **Hasi**: 00:29:00. **Bukatu**: 00:30:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:
55 urtetik beherakoen belaunaldian, gizonen artean hika mantendu da, baina emakumeen artean ez. Ana Mariren iritziz, moda kontua izan daiteke. Hika egiteagatik burla jaso izanak eta horrek sortutako konplexuak transmisio etenean eragina izan du.

11. Hika ezin da edonon egin

- **Erref**: ONA-259/022
- **Iraupena**: 0:02:18. **Hasi**: 00:31:06. **Bukatu**: 00:33:24
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:
Hika garai batean ez zen edozein tokitan hitz egiten. Gaur egun ere, batzuekin hika eta besteekin zuka erabiltzen dute. Jendea harritu egiten da hika entzutean. Oñatiko hitanoa.

12. Emakumeak sozializatzeko aukera gutxiago

- **Erref**: ONA-259/025
- **Iraupena**: 0:01:54. **Hasi**: 00:36:20. **Bukatu**: 00:38:14

- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Euskara » Tratamenduak
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:
Emakumeek sozializaziorako aukera gutxiago izaten zuten gizonek baino. Hala ere, emakumeak josteko biltzen zirenean, tertulian egoten ziren. Zumalde ahizpek ez diete ez semeei ez alabei hikarik egin, hala ere, ohikoa da hika semeei bakarrik transmititzea.

13. Gurasoei erdaraz hitz egien zieten batzuek

- **Erref**: ONA-259/026
- **Iraupena**: 0:01:26. **Hasi**: 00:38:14. **Bukatu**: 00:39:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorrak
- Euskara » Euskararen egoera
- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:
Zukaren eta hikaren moduan, euskararekin eta gaztelaniarekin antzekoa gertatzen zen. Gurasoek seme-alabei euskaraz egiten zieten, baina eurek gurasoei erdaraz, esaterako, Natiren senarraren etxean. Ana mariren garaian debekatuta zegoen euskara, eta eskolan zigortu egiten zituzten euskaraz hitz egiteagatik. Zumaldetarrek euskaraz egiten jarraitu dute aitak euskaraz egiteko esaten zielako, nahiz eta debekatuta egon.

14. Abadeak euskaraz egiteko esan

- **Erref**: ONA-259/027
- **Iraupena**: 0:01:32. **Hasi**: 00:39:40. **Bukatu**: 00:41:12
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren jarrera

Laburpena:
Arrasateko eskola profesionalean oso gaizki pasa zuten Eugenik eta Natik, euskaldun bakarrak beraiek zirelako, eta erdaraz ez zekitelako. Hala ere, abade bat bazen euskaraz egitera animatzen zituena, asko baloratzen baitzuen honek euskara.

15. Zer behar da norbaiti hika egiteko?

- **Erref**: ONA-259/030

- **Iraupena**: 0:01:42. **Hasi**: 00:44:05. **Bukatu**: 00:45:47
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:
Norbaiti hika zuzentzeko, konfiantza, ohitura eta gertutasuna behar direla aipatzen dute. Arantxaren kasuan, jende gazteagoari egitea ateratzen zaio, nahiz eta medikua izan (kategoriako jendea). Hika egiteko ohitura

16. Animaliei, hika?

- **Erref**: ONA-259/031
- **Iraupena**: 0:00:57. **Hasi**: 00:45:47. **Bukatu**: 00:46:44
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:
Txakurrari beti hika, baita astoari ere. Behiekin ez dute denek argi.

17. "Iratargi amandria"

- **Erref**: ONA-259/033
- **Iraupena**: 0:02:03. **Hasi**: 00:46:52. **Bukatu**: 00:48:55
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Ume kantak
- Euskara » Tratamenduak
- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Kantei buruzko azalpenak
- Euskara » Lexikoa

Laburpena:
Ez dute landareei hitz egiteko ohiturarik izan, ilargiari, ordea, beti kantatu izan diote, eta kantua euren seme-alabei ere irakatsi diete. 'Amandria' (amona) hitzaren erabilera.

18. Norberarekin, hika ala zuka?

- **Erref**: ONA-259/035
- **Iraupena**: 0:01:36. **Hasi**: 00:50:26. **Bukatu**: 00:52:02
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:
Euren buruarekin, Arantxak hika egiten du, Eugenik bai zuka eta bai hika. Natik, adibidez, hika. Ana Marik zuka.

19. "Hika pentsatu gabe irteten da"

- **Erref**: ONA-259/037
- **Iraupena**: 0:01:47. **Hasi**: 00:52:10. **Bukatu**: 00:53:57
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:
Oso garrantzitsua da hika Arantxarentzat. Ana Marik bere nortasunaren zati bat bezala ikusten du hika. Eugenik ez dio bestelako garrantziarik ematen. Konplizitate gehiago duten jendearekin ateratzen zaie ahizpei hika erabiltzea.

20. Hika galduko balitz, zer?

- **Erref**: ONA-259/038
- **Iraupena**: 0:02:48. **Hasi**: 00:53:57. **Bukatu**: 00:56:45
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:
Euskararen zati bat da eurentzat, eta penagarria litzateke hain txikitatik barneratu duten zerbait desagertzea. Arantxari biloba txikiei egitea gogorra egiten zaio belarrira.

21. Txorizotxo Eguna, Araotzen

- **Erref**: ONA-260/002
- **Iraupena**: 0:01:26. **Hasi**: 00:00:06. **Bukatu**: 00:01:32
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Auzoko ospakizunak

Laburpena:
Txorizotxo Eguna egun handia izaten zen Araotzen. Koadrilaka joaten ziren Aitzgain aldera, eta otei sua emanda egiten zuten sua, txorizoak erretzeko.

22. Txorizotxo Eguna II

- **Erref**: ONA-260/004
- **Iraupena**: 0:01:37. **Hasi**: 00:02:36. **Bukatu**: 00:04:13
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Auzoko ospakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Bizioak

Laburpena:
Txorizotxo egunean mutilekin elkartzen ziren, eta lehen zigarroak erretzeko ere aprobetxatzen zuten.

23. Arropa garbitzeko modua

- **Erref**: ONA-260/006
- **Iraupena**: 0:03:55. **Hasi**: 00:04:34. **Bukatu**: 00:08:29
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:
'Subana'. Labaderoan 'jotzen' zuten arropa. Erramua ipintzen zioten, usain goxoa emateko, eta zelaian zabaldu. Otsein markakoa zen lehenengo garbigailua, baina ez zuen aklaratzen.

24. Ezkondu eta gero lanean jarraitzea

- **Erref**: ONA-260/008
- **Iraupena**: 0:02:57. **Hasi**: 00:09:19. **Bukatu**: 00:12:16
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:
Ezkontzean normala zen lana uztea; derrigortuta zeuden sasoi batean, legez. Ez zegoen ondo ikusita jarraitzea. Beraiek lanean jarraitu zuten, eta kritikak entzun zituzten. Haurdun egonda umea jaio arte jarraitzen zuten lanean.

25. Kongregazioa eta bekatuak

- **Erref**: ONA-260/009
- **Iraupena**: 0:04:20. **Hasi**: 00:12:16. **Bukatu**: 00:16:36
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:
Mariaren alaben kongregazioa; eugeni ez zen kongregaziokoa izan. Bekatuak asmatzen ibiltzen ziren, konfesatzera joan behar zutenean. Mutilekin dantza egitea debekatuta zegoen, garai batean.

26. Mutilek askatasun gehiago?

- **Erref**: ONA-260/011
- **Iraupena**: 0:00:54. **Hasi**: 00:17:08. **Bukatu**: 00:18:02
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:
Neskek baino askatasun gehiago zuten mutilek. Beraiek neskak ziren denak, eta baserriko lanak zein barrukoak, denak egiten zituzten. Etxe askotan mutilek bakarrik egiten zituzten ikasketak.

27. Neskak mutilek ateratzen zituzten dantzara

- **Erref**: ONA-260/012
- **Iraupena**: 0:00:58. **Hasi**: 00:18:02. **Bukatu**: 00:19:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:
Zain egoten ziren mutilek dantzara noiz aterako zituzten.

28. Senargairik ez izatea gaizki ikusita

- **Erref**: ONA-260/014
- **Iraupena**: 0:00:50. **Hasi**: 00:19:31. **Bukatu**: 00:20:21
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:
Idaho dantzalekuan beti ezkinan egotea. Berdura plazan topatu zuten nobioa ahizpetako batzuek. Gaizki ikusita zegoen senargairik ez izatea. "Hi neskazahar geratuko haiz".

29. Nesken eta mutilen jolasak desberdinak?

- **Erref**: ONA-260/016
- **Iraupena**: 0:01:57. **Hasi**: 00:20:56. **Bukatu**: 00:22:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:
Mutilak pelotan ibiltzen ziren eta borrokan, neskak ez. Beraiek pauloka eta

torre-torreka ibiltzen ziren. Txirikilan ere neskak bakarrik ibiltzen ziren normalean.

30. Umetako lanak

- **Erref**: ONA-260/018
- **Iraupena**: 0:01:10. **Hasi**: 00:23:12. **Bukatu**: 00:24:22
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:
Zaharrenetik gazteenera 10 urteko diferentzia dute, eta elkar zaintzen zuten. Umezaintzaz aparte,

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-10-14

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com